ސައެންސްގެ އުފެއްދުންތެރިކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތިމާވެއްޓަށް ނޭދެވޭ އަސަރު ފޯރުވާ.

ޝަރީފާ ހާމިދު

2016 ޖަނަވަރީ މަހުގެ އަދަދާ ގުޅޭ

ތިރީގައި މިވަނީ އުފެއްދުންތެރި މައްސަލަތަކާއި ގުޅިގެން މީހުންނަށްވާ އަދަދު ދައްކުވައިދޭ ތާވަލެކެވެ.

ތާވަލު 1: ތިމާވެށީގެ މައްސަލަތަކުގައި އަސަރުކުރުމުގެ ސަބަބުން މީހުން މަރުވާ އަދަދު

ކާނާނުލިބިގެން: 3.7 މިލިއަން މީހުން

ބޯކަރިންގުން ލިބިގެން: 1.9 މިލިއަންމީހުން

ޑައިރިއާ ލިބިގެން: 0.9 މިލިއަންމީހުން

މައުލޫމާތު: ދުނިޔެ ހުރިހާ އިންސާނުންގެ ސިއްޙަތު ރައްކާތެރި ކުރުމަށް ގުޅިގެންދެއްކުމުގެ ކުރީން ދުވަހަކާގެ ސިއްޙަތު ކަރުދާހުގެ. (2008، 10 އޭޕްރީލް). ހަވީރު. ނަމެ ޑިސެމްބަރު 13، 2008، http://www. haveeru.com.mv/?page=details&id=66584 ން.

މިއީ ދުނިޔޭގެ ތިމާވެށީގެ ހާލަތު ނުރައްކާތެރި ވެފައިވާ މިންވަރު ހާމަކުރަނީކަމެވެ. މިގޮތުން އިޤްތިޞާދީ ދަށުމިންވަރުގެ ތަރައްގީވަމުންދާ ބައެއް ގައުމުތަކުގެ ސަރަޙައްދުތަކުގައި އިންސާނުންގެ ސިއްޙަތަށް ގެއްލުންވެއެވެ. އެގޮތުން ދަރައްގީވަމުންދާ ގައުމުތަކުގައި

ބޭނުންކުރާ ތަފާތު ފައްތަރުގެ ބޭސްތަކާއި ބޭނުންކުރުމުގައި ރައްކާތެރިނުވުމާއި، ބޭނުންކުރަންވާ ގޮތަށް ބޭސް ބޭނުން ނުކުރުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ބޭސްބޭނުންކުރާ މީހުންގެ އަށްވަށް ފާރުވެ ހުރުމުގެ މައްސަލަތަކާ ކުރިމަތިވާން ޖެހެއެވެ. މީގެ އިތުރުން އުފެދޭ ބޭސްދިނުން އަރުވާ މާވާއި ތަރުކާރީއާއި، ގޮވާމުގެ ބާވަތްތައް ބޭނުންކުރުމުން ގެއްލޭ މައްސަލަތަކާއި، ބޭރުން އިސްތިރާދުކުރުމާއި، ކެމިކަލްގެ ހަރުބަޖެހުމާއި ތޮންދުރުކަމަށް އެކަމުން ނުރަވާ އަސަރުކުރާކަމަށް ދިރާސާތަކުން ދައްކާކަން (އިބްރާހިމް ނަޢީމް، ރިޕޯޓަރ ގޭތު ވިދާޅުވި ވާހަކައެއް، މާރޗް 25، 2008) ހާމަވެއެވެ. ގަދަކަމާ ނުވަތަ ގަހަނު ޖަހާ ބޭސްތަކަށް ފެސް ސައިންސްގެ އުފެއްދުންތަކަށް ވާއިރު މިފަދަ ކަންކަމާދުރު ފިޔަވައި ސަލާމަތްވާން ޖެހެއެވެ.

ހަލާކުވެގެން ނުވަތަ ބޭނުންނުކުރެވިގެން އުކާލާ ސައިންސްގެ އުފެއްދުންތަކުގެ ސަބަބުންވެސް އިންސާނުންގެ ސިއްޙަތަށް ގެއްލުންދިނެއެވެ. އެގޮތުން އިލެކްޓްރޯނިކް ބޮޑުއަޅާފަސް ނުރައްކާތެރި ކުނިގޮތުގައި ހިމެނޭ އެއްޗެކެވެ. މި އަންނާލައިފިނަމަ ވައިންސާފުވެ އެވެ. މުދަން އެއްލައިލައިފިނަމަ މަސްވަރާވެއްސާއި ފެތުރެނީ އާގުވިހަޔާގެ އަސަރުފެތުރެއެވެ. ކަނޑުމިހެން ހުރިއިރު މިފަދަ އިލެކްޓްރޯނިކް ކުނިބޭނުންވާ ގެއްލުންތަށް ހާމަކުރައްވައި އަހުމަދު ރިޝާން (2008) ވިދާޅުވާގޮތުގައި ރާއްޖޭގައި އުކާލާފައިވާ ކީމި 10 ޓަނުންބައި އިލެކްޓްރޯނިކުގެ. އި ލެކްސީ ނުވަތަ އިލެކްޓްރޯނިކް ކުނިބޭނީގައި ހިމެނޭ ވިހަމާއްދާތަކުގެ ސަބަބުން އެ ފަދަ ތަކެތި އެއްލާލުން ވެދި ނުސާފުވެ އިންސާނުންނަށް ބޮޑުތި ގެއްލުންތައް ލިބެއެވެ. އަދި ބިމުގައި ވަޅުލުމުން ފެންގަދަވަމުން އާގުވިހަ އަސަރުކުރާކަން އެއީ އިލެކްޓްރޯނިކްގެ ނުރައްކާތެރިކަން ހާމަކަމެވެ

ކަންތައްތަކެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ހިތައްލު ކުޑަ ޤައުމުތަކުގައި ވިޔަސް ޤައުމުގެ ނިސްބަތުން ބަލާއިރު އުކައިދާ އިވޯސްޓް މަދު ޤައުމުއްނުނެވެ. އެހެންކަމަށްވާއިރު މިފަދަ ކަންކަމާ އެކަށީގެންވާވަރު ވިސްނައިންދައި ދިބެން ހުރުމާވަރުގެ ކަންތައްތަކެއް ނޫނެވެ.

8- ފަރުތަކަށް ލިބޭގެއްލުން

ރާއްޖޭގެ ފަރުތަކަކީ މިރަށްތަކުގެ ވަށައިގެން ދެމިހުރި ހިމާޔަތުގެ އަރުޖަނައެކެވެ. ފަރުތަކަށް ހުރިހައި ވައްޓި ތަފާތު ވައްތަރުގެ އަކިރި ނުވަތަ ގަލާއި މުރަކައިންނެވެ. ފަރުގައި ހުރި އާލާވުމަށްބޭނުންވާ އެތައް ސަތޭކަ އަހަރެއް ހޭދަވާއިރު އެ ފަރު ހެދޭކަލާތުން ސިންގާފޫރު ކޯރަލްކަން ގިނަވަގުތުތަކެއް ނަގައެވެ. ކަން މިހެން އޮތްކަމުގައި ވިޔަސް ތަކަތައްކުރާ ގުޑުގެން ތިމާވެއްޓަށް ކުރިމަތިވަމުންދާ އަސަރު ކަހަލަ ގޮސްޖެހުންތަކުގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ ފަރުތަކުގެ ދިރުން ވެސް މިހާރުދަނީ ނިކަމެތިވަމުންނެވެ. މިކަމުގައި އެންމެބޮޑު ދައުރެއް އަދާކުރަނީ ގްލޯބަލްވޯމިންގާއި، ކްލައިމެޓްޗޭންޖެވެ. މިކަން ހާމަކުރައްވާފައި އަބްދުލް ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު (2008) ލިޔުއްވި "ގްލޯބަލް ވޯމިންގާއި ގްލޯބަލް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖް އޭގެ އެކިއެކި ގޮތްތަކުން އެކަށީގެން، ރާއްޖޭގެ ފަރުތަކަށް ކުރާ އަސަރު ކާކުކަން، ފަރުތަކުގެ ކުރިމަތީގައި ނުރައްކާ މަދު ފަރުގެ ދިރުން ނެތިދާނެކަމަށް ފަރިވާކަމުގައެވެ. އަދި ކްލައިމެޓް ދިރުމުގެ ފަރުތަކަށް ގާތްކަމުގައި އާދެ ހައްދުވެރިވެ ފަރުތަކުގެ މަތިން ފަރުތަކުގެ ދިރުމަށް ހުރަސް އެޅޭނެކަމަށެވެ. މިގޮއިތުރުން ފަރުތަކަށް ނުރައްކާތެރިވެފައިވާ އެންމެބޮޑު

މައްސަލަތަކެއްގެ ގޮތުގައި ބަލަނީ އާދިލް (2008) ހާމަކުރައްވައިދީ އެއްގޮތުގައި ހިނގާ ބަދަލާއެކުއްސޮން ކަނޑަތް ބޮޑުވާ މަދުރޮ ބާވަތްތަކުގެ ކުރިފަރު ތަކެތީގެ މައްސަލަތެވެ. އަދި ގަސްކުނޑާމި ދަނޑުވެރިކަންކުރުމާއި ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތްތަކުން ކަނޑަށް ބޮޑުވަމުންދާ މާއްދާތަކުގެ ސަބަބުން މުދަކަތަށް މަރުވާ މަރުވުމާއި، ވަގަ ކެމިކަލްތަކާއި އެސިޑްކަ ތެލުގެ ސަބަބުން ފަރުގެ ދިރުން ކެނޑޭކަނޑުމެވެ. މިކަންކަމަކީ ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުގެ ވަށައިގެން ހުވިފައިވާ ނަޖިސް ފަރުތަކަށް އެ ކަމުގެ ނުރައްކާ އިންތިހާއަށް ފާހަގަ ކަންތައްތަކެވެ.

މީގައިތުރުން ކަނޑާއި ގުދާއި ގޮނޑުދޮށްތަކަށް އުކައިލާ ތަކެތީގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ ފަރުތަކަށް ލިބޭ ގެއްލުން ވެސް ވަރަށް ކުޑައެއް ނޫނެވެ. މި ގޮތަށް އުކައިލާ ތަކެތީގެ ތެރޭގައި ޕްލާސްޓިކްއާއި، ފުޅިއާ، ބިންކާއި، އެލުމިނިއަމްއާއި، ދަގަނޑުގެ ބާވަތްތަކުން ރާއްޖޭގެ ފަރުތަކަށް ލިބޭ ގެއްލުންތައް ވެސް ހިމެނޭ ސައިންސްގެ އުފެއްދުންތަކުން ރާއްޖޭގެ ތިމާވެއްޓަށް ލިބޭ ގެއްލުންތަކުގެ ތެރޭގައި ކުރުގައި (ޢިބްރާހީމް ނަޢީމް، ޖިއޮލޮޖިކަލް ގެއް ވިލާގެ ވާހަކައެއް، މާރޗް 25، 2008) ހާމަވެއެވެ. ވީމާ މިފަދަ ހުރިހާ ކަމަކާ ގުޅޭ ވިސްނައި ދުރާލައި ފިޔަވަޅުތަކެއް އެޅުން މުހިއްމެވެ. ނޫންނަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ރަށްތަކުގެ ވަށައިގެން ދެމިއޮތް ފަރުތަކުން އަޅުގަނޑުމެން މަރުހޫމުވެ، ހިތަން ނުގެނެވޭފަދަ ނުރައްކާތެރި ގޮތުގައި ކާރިސާތަކާ ކުރިމަތިލާން ޖެހިދާނެ އެވެ.

9- ބިންގަނޑު މަރުވުން

ރާއްޖެއަކީ އުފެދުމުގައި ބިން ތިރި ފަސްގަނޑު ދުރަ ޤައުމުކަރުވާ އިރު، ދުނިޔޭގެ، ބިމުގެ ގޮތުން މުއްސަނދި، އެހެނިހެން ބޭޒެލި ޤައުމުތަކުގައި އެ ޤައުމުތަކުގެ ދަނޑުވެރިން ބޭނުންކުރާ ބާވަތްބާވަތުގެ ތަރުކާރީގެ ބޭސްތަކާއި ގަސްކާނާ ރާއްޖޭގެ ބިންގަނޑަށް ދިނުމަށް މި ބިމުގެ ހަރުކަތްތެރިކަމާ ސަރުކާރުތަކުން އެކީ ނުރައްކާތެރިވެއެވެ. އެހެނަސް ދުނިޔޭގެ އެހެނިހެން ޤައުމުތަކުގެ ދަނޑުވެރިން ހޯދާ ނަފާ ދިނުމަށް ދަނޑުވެރިން ވެސް ހޯދުމުގެ ބޭނުމުގައި ބިމުގެ ގޮތުން މުއްސަނދި ޤައުމުތަކުގެ ދަނޑުވެރިން ބޭނުންކުރާ ދެދަ ބާރުގަދަ ބޭސްތައް ދިނުމަށް ދަނޑުވެރިން ބޭނުންކުރަން ފެށުމުގެ ސަބަބުން މި ބިމުގެ ފެދުރަޔީ މުއްސަނދިކަން ގެއްލި ފަސްގަނޑު ފަނާވެއްޖެއެވެ. ނަމޫނާއަކީ ގޮތުން މިހާރު ދަނޑުވެރިކަމުގައި ކުރަންކުރާގައި ގެއްލިއްޖެދާން ފެއްޓުނު އެގޮތެކަން ބޭސް ނުވަތަ ގަސްކާނާ ދާންޖެހެއެވެ. ނޫނީމަ އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ ގަހެއްގެދާން ހެމަ އެއްވެސް ގޮތެއް ނުވެއެވެ. މިއީ ތަރުތީބު ބޭސް ރާއްޖޭގެ ބިންގަނޑު އެދުމުން ދިރުމާ ބިންގަނޑު ލިބިފައިވާ ގެއްލުމެވެ. މިގެއްލުން ފޫބެއްދުން އެއްވެސް ގޮތެއް އަދި މިހާތަނަށް ފެންނާކަށްނެތެވެ. މީގެ އިތުރުން ގަސްގަހާގެއްސަރު ހަރުދަނާ ބޭސްތަތް ދަންނަވާ ގެޔެގެން ގަސްތަކަށް ހަރުދަނާ ބޭސްތަތް ބަލިތަކަށް ސަބަބުވާ (2008) ހުރަތަކެއްވާނެއެވެ. މިއީ މިގެ ހުރި ދަނޑުވެރިކަމުގައި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ދިމާވެފައިވާ މައްސަލައަކަށްވެއެވެ.

10- ނިންމުން

ރާއްޖޭގެ ތިމާވެށި ހަލާކު ވަމުންދަނީ ސައިންސުގެ އުފެއްދުންތަކުން ދުނިޔެއަށް އައި ކުރިއެރުމާ ގުޅިގެން އުފައްދަންފެށި އުފެއްދުންތަކުގެ ސަބަބުންނޭ ބުނެ ނިންމައިލެވޭ ކަމެއްނޫނެވެ. އާގެބަދަލުގައި މިގެއްލުންތަކުން ރާއްޖެ ސަލާމަތްވާނެ ގޮތްތަކެއް ހޯދައި އެ ކަންކަމާމެދު އަވަސް ފިޔަވަޅުތަކެއް އެޅުމަކީ ކުރަންވާއްޖެ ކަމެކެވެ. އެ ކަމުގެ ސަބަބުން ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅޭ އިންސާނުންނާއި، ބާވަތްބާވަތުގެ ޖަނަވާރުތަކަށް މި ދަނީ އެކި ވައްތަރު ކަހަލަ ނުރައްކާތަކާ ކުރިމަތިލާން ޖެހެމުންނެވެ. ހަމަ އެއާއެކު ކަނޑުގެ ފެންގަނޑު ބޮޑުވުމަކީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް މި ކަމުގައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު އެއް ބިރެވެ. މިއީ ޒަމާނުންސުރެ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ދިރިއުޅުމުގައި ދިވެހިންގެ ވެރި ގެއްލިދާނެ ކަމުގެ ނުރައްކާތެރި ސިގްނަލެކެވެ. ނަމަވެސް މިކަމާ ގުޅިގެން އެކަމަށް ބަދައިގެ ފުރާނަ ގެއްލިދާނެފަދަ ބޮޑު މައްސަލައެކެވެ.

މިގެ އިތުރުން އިންސާނުންގެ ސިހުނިޔާއާ ގޭނަގެން އުފެއްދުން މިދާ ބަޔެއް އުފެއްދުންތަކުގެ ސަބަބުން އިންސާނުން އެދުމުން މިގެންދާ ވެރި ހަލާކުވެ، ޖައްވުހުނުވެ، ކަނޑުގެ ބައެއް ދިރުންތައް ނެތިގޮސް، ކާބޯތަކެތި އުފެއްދުމަށް އެކިވަރުގެ އުނދަގޫތަކާ ކުރިމަތިވަމުންދާއިރު މިކަމާގުޅޭ އަވަސްފިޔަވަޅެއް އެޅުން މުހިއްމުވެއެވެ. ނޫނީ ރާއްޖޭގެ ތިމާވެށީގެ ހާލަތު މުއައްސަރު ނުރައްކާތެރި ނާޒުކު ހާލަތަކަށް ދިއުން ވަރަށް ގާތްވާނެއެވެ. ކަންމިހެންހުރިއިރު ތިމާވެށީގެ މިފަދަ މައްސަލަތަކާ ގުޅިގެން ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ކުރިމަތިވާނެ ނުރައްކާތަކުން ރައްކާތެރިވާން ފިޔަވަޅުތަކެއް ދުރާލައި އަޅާން ގޮތަކަށް ވިސްނައި އެ ގޮތަކަށް އަމަލުކުރަންޖެހެއެވެ. ނޫނީމަ ތިމާވެއްޓަށް ގެއްލުންވާނެ ހުރިހާ ކަމަކުން ރައްކާތެރިވުމަށް މަސައްކަތްކުރުމަކީ މި ޤައުމުގެ ހަމަ ކޮންމެ ފަރުދަކުގެ ވެސް ޒިންމާއެއްކަމުގައި ހަދަން އެބަޖެހެއެވެ. (ނިމުނީ)